

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В ПОСТЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ ПЕРІОД В РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСТІ

В.А. Котелевич, к. вет. н., доцент
Житомирський національний агроекологічний університет

Продовольча безпека – якісна характеристика динамічного стану відкритої соціально-економічної системи, базовий критерій ефективності державної стратегії якісного продовольчого забезпечення, реалізації національних інтересів, підтримки дієздатності суб'єктів господарювання, збереження системи життєзабезпечення населення та необхідна умова функціонування національної економіки в режимі розширеного відтворення. Завдання продовольчої безпеки стосується збереження суверенності, незалежності держави й тісно пов'язані з правом власності українського народу на землю. Підвищення продовольчої безпеки гарантує охорону здоров'я та збільшення тривалості життя [11].

Як наголошують вчені [1-10, 14], одна з пріоритетних задач сучасної науки і практики є обмеження потрапляння у їжу людини продуктів харчування, які містять токсичні елементи, пестициди, мікотоксини, антибіотики, радіонукліди та інші шкідливі речовини. В рішенні цієї проблеми важливою складовою є отримання безпечних продуктів тваринництва і рослинництва. В зв'язку з цим збільшується необхідність моніторингових досліджень з виявлення сільськогосподарських зон з підвищеним рівнем забрудненості продукції тваринництва та рослинництва, вивчення трансформації небезпечних забруднювачів в ланцюзі: ґрунт - рослини - тварини - продукція; розробки більш сучасних методів їх індикації, удосконалення нормативної та методичної бази проведення досліджень; створення та удосконалення системи контролю якості сільськогосподарської продукції і проведення комплексних заходів, які забезпечать охорону здоров'я населення, екологічну безпеку оточуючого середовища і ветеринарне благополуччя тваринництва [3,8,11-13]. На думку цих вчених, використання комплексу заходів з моніторингу та контролю токсичних речовин в біологічних об'єктах дозволить мінімізувати накопичення основних екотоксикантів в кормах і продукції тваринництва, що буде сприяти отриманню безпечних продуктів харчування і охорони здоров'я населення.

Беручи до уваги вищезазначене, **метою наших досліджень було:** визначити за результатами моніторингових та власних досліджень актуальні проблеми якості та безпечності харчових продуктів в Рівненській області.

Матеріалом наших досліджень була звітна документація Рівненської Регіональної державної лабораторії Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (РРДЛДПСС), державних лабораторій ветсанекспертизи господарчих ринків м. Рівне та Рівненської області; зразки м'ясних та молочних продуктів, лісових ягід та грибів. Питому активність стронцію-90 в кормах, харчовій продукції та сировині визначали спектрометрично з прободіготовкою (фізичне концентрування шляхом висушування і озолення) на Бета-спектрометричному комплексом «Прогрес» (Гамма-Плюс). Дослідження по визначенню питомої активності ^{137}Cs і стронцію -90 в зразках молока, м'яса та кормів з господарств та з сіл «жорсткого» контролю північних районів області проводяться в стійловий та пасовищний періоди спектрометричним методом. Проби для моніторингових спектрометричних досліджень доставляються в радіологічний відділ РРДЛДПСС згідно «Графіка по відбору проб» радіологом Сарненської МДІ (міжнародна державна лабораторія)

Держпродспоживслужби. Радіологічний контроль об'єктів ветнагляду в північних районах області включають : радіометричні дослідження молока, м'яса, кормів та ін. з господарств та від індивідуальних власників з Сарненського, Дубровицького, Заріччянського районів. Дослідження включали: статистичні, органолептичні, радіологічні за вимогами нормативної документації.

Результати досліджень. Аналіз звітної документації показав, що за 2017 рік у РРДЛДПСС проведено 388 спектрометричних досліджень на вміст цезію-137 з господарств та приватного сектору області: кормів – 55 проб; молока – 322 проби, з них 5 проб - вище допустимих рівнів (мінімальна активність з перевищенням ^{137}Cs складає – 107 Бк/кг, а максимальна – 197 Бк/кг). М'яса досліджено 6 проб; грибів – 5 зразків, з них 4 проби з підвищенням вмістом радіонуклідів ^{137}Cs (мінімальна активність з перевищенням в свіжих грибах складає – 706 Бк/кг, максимальна в свіжих – 877 Бк/кг, а в сухих грибах – 3785 Бк/кг). Середня забрудненість грубих кормів становить – 27 Бк/кг, соковитих – 15 Бк/кг; коренеплодів – 3,6 Бк/кг; концкормів – 4 Бк/кг; молока – 19 Бк/л.

На вміст стронцію-90 в об'єктах ветнагляду забруднених районів досліджено вибірково: корми – 35 проб; молоко – 17 проб; м'ясо – 3 проби; кістки ВРХ – 2 проби; всього 57 проб, вище ДР не було виявлено. В порівнянні з минулим роком питома активність як цезію-137, так і стронцію-90 дещо зменшилася. Молоко вище допустимих рівнів виявлене в Заріччянському і Дубровицькому районах, гриби – в Дубровицькому районі. Радіологічний відділ РРДЛДПСС здійснював велику роботу по радіологічному контролю харчової продукції та продовольчої сировини: проведено 3116 досліджень, з них на питому активність цезію в харчовій продукції та продовольчій сировині – 1558, стронцію – 1558, вище ДР не виявлено.

Проведений радіологічний контроль об'єктів ветнагляду в північних районах області: радіометричні дослідження молока, м'яса, кормів та інших об'єктів ветнагляду з господарств та від індивідуальних власників з Сарненського, Дубровицького, Заріччянського районів радіологом Сарненської МДП Держпродспоживслужби у 2017 році показав, що з 354 проб кормів, 46 зразків фруктів та овочів, 369 проб молока, 15 проб – грибів та ягід лише 2 проби сухих грибів перевищували ДР (мінімальна активність з перевищенням складає – 2787 Бк/кг, а максимальна – 4193 Бк/кг. В порівнянні з минулим роком забрудненість молока, кормів в індивідуальному секторі дещо зменшилась. Прижиттєво на вміст радіонуклідів в м'язах тварин досліджено 460 голів ВРХ.

Державними лабораторіями ВСЕ на господарчих ринках проведено 145740 досліджень на вміст цезію-137, з них 66 проб - вище допустимих рівнів (ягоди та гриби), мінімальна активність в свіжих ягодах та грибах з перевищенням складає – 589 Бк/кг, в сухих – 2566 Бк/кг, максимальна активність в свіжих ягодах та грибах – 4000 Бк/кг, а в сухих – 4762 Бк/кг. Державні лабораторії ветсанекспертизи господарчих ринків Рівненської області і Рівненської регіональної державної лабораторії Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачі проводять велику роботу в плані недопущення до реалізації недоброякісної та шкідливої харчової продукції; Гарантом безпеки харчової продукції в постчорнобильський період в Україні залишається система моніторингових досліджень; Питома активність лісових грибів та ягід в потерпілих районах Рівненської області залишається на високому рівні; організація національного використання природних ресурсів, безпечне споживання дарів лісу – нагальна проблема сьогодні;

З метою радіаційного захисту населення потерпілих районів Рівненської області необхідно посилити радіологічний контроль в ДЛВСЕ на ринках та проводити інформацію людей про радіологічний стан довкілля, радіоактивне забруднення харчових продуктів і методи зменшення вмісту ¹³⁷Cs до нормативних вимог; Для усунення ризику небезпек споживача харчової продукції необхідно удосконалювати систему контролю сировини, яку використовують для виготовлення продуктів, за показниками безпеки на всіх етапах виробництва.

Список літератури

1. Котелевич В.А. Ветеринарно-санітарна оцінка якості та безпеки харчових продуктів у Житомирському регіоні //Науковий вісник Львівського університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім.С.З. Гжицького,-т.19№78.-2017.- С.58-61
2. Котелевич В.А. Екологічні аспекти якості та безпеки харчових продуктів у Житомирському регіоні// Вісник ЖНАЕУ. – 2017. - № 2 (63), т.3.-С.123-127
3. Котелевич В.А. Екологічні аспекти якості та безпеки харчових продуктів у Житомирському регіоні// Вісник ЖНАЕУ. – 2017. - № 2 (63), т.3.-С.123-127
4. Котелевич В.А., Кучерук О.Ю. До питання належної гігієнічної та виробничої практик (GHP/GMP) при виробництві продуктів забою ВРХ в умовах ТОВ «Ритон» Вінниця./ Житомир, ЖНАЕУ. – Матеріали наукт-практ. конф. магістрів і бакалаврів «Наукові здобутки студентської молоді у ветеринарії», - 29 січня 2018. – В №9. – С. 17-20

5. Котелевич В.А. Якість і продовольча безпека тваринницької продукції в Житомирському регіоні. / VI Міжнародна науково- практ. конф. «Органічне виробництво і продовольча безпека», ЖНАЕУ, 24-25 травня 2018.- С.169-172

6. Котелевич В.,Матвійчук Н.В. Якість та безпека м'яса та м'ясних виробів у Житомирському регіоні / Наукові здобутки студентської молоді у ветеринарії : матеріали наукт-практ. конф. магістрів і бакалаврів (29 січня 2018). - Житомир. – 2018. – В.№9. – С. 20 – 24

7. Котелевич В.А. Ветеринарно-санітарна оцінка харчових продуктів в постчорнобильській період в Житомирській області /Міжнародна науково-практична конференція «Чорнобильська катастрофа. Актуальні проблеми, напрямки та шляхи їх вирішення»,ЖНАЕУ,-2018,-С.329-334

8. Котелевич В.А., Столяренко О.В.,Складенко Т.В.Ветеринарно-санітарна експертиза і ветсаноцінка харчових продуктів в Житомирському регіоні/ Матеріали наукт-практ. конф. магістрів і бакалаврів (31 січня 2019). - Житомир. – 2019. – В.№10. – С. 25 – 27

9. Котелевич В.А.Климчук О.Д., Проблеми якості і безпечності харчових продуктів в контексті забезпечення продовольчої безпеки/ Матеріали наукт-практ. конф. магістрів і бакалаврів (31 січня 2019). - Житомир. – 2019. – В.№10. – С. 29 – 32

10. Новожицька Ю. Щодо державного моніторингу залишкових кількостей токсикантів у продуктах тваринного походження //Ветеринарно медицина України .-2002.-№4.- С.27-28

11. Фоміна К.О.,Мірзоева Т.В. Роль органічного виробництва в формуванні продовольчої безпеки //Органічне виробництво і продовольча безпека.-Житомир:Видавець О.О.Євенок, 2018. - С.232 – 233

12. Фотіна Т.І., Вершняк Т.В. Отримання продукції тваринництва, що відповідає вимогам якості і безпеки / Наукові праці за матеріалами Поліського міжнародного наук.-практ.семінару «Сучасні проблеми діагностики в паразитології та ветеринарно-санітарній експертизі», Житомир, 2008.- С.108 – 113

13. Хицька О.А., Букалова Н.В.Контроль умісту важких металів у молоці та молочних продуктах / Наукові праці за матеріалами Поліського міжнародного наук.-практ.семінару «Сучасні проблеми діагностики в паразитології та ветеринарно-санітарній експертизі», Житомир, 2008.- С.116-121

14. Черниш Р.Ф.Негативні чинники, які призводять до зниження рівня продовольчої безпеки держави та способи їх подолання (за прикладом Житомирської області) / Органічне виробництво і продовольча безпека.-Житомир:Видавець О.О.Євенок,2018.-С.252